СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 12. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 16. січня, 1926. VOL. XXXIV. No. 12. Jersey City, N. J., Saturday, January 16. 1926. TREE CENTS

СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА НА РІДНУ ШКОЛУ.

В січні сього року збірки призначені на Рідну Школу в Галичині.

Всі збірки посилати через:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

Майнерські юнії лагодяться на рішаючу боротьбу до кінця.

ГЕЙЗЕЛТОН, Па., 14. січня. — Урядники трох округів майнерської юнії, які на спілку з урядниками Американської Федерації Праці ведуть вуглевий страйк, відбули нині спільну конференцію з Джаном Луисом, головою організації. Лиус здав звіт з переговорів з властителями копалень, що велися через два тижні в Ню Йорку, але не довели до ніякого вислідy.

Урядники трох округів приняли звіт та ухвалили учасникам переговорів своє довіре. Опісля ведено наради над тим, як вести страйк далі. Всі годилися на те, що властителі копалень, як видно, рішилися за всяку ціну зломити страйк та юнію. Конференція рішила напружити всі свої сили, щоби добути для майнерів побіду.

ПРИХИЛЬНИКИ ВЛАСТИТЕЛІВ ПОЧИНАЮТЬ АКЦІЮ.

ГАРИСБУРГ, Па., 14. січня. — Прихильні властителям посли стейтової леґіслятури подали проект закона, щоби юнії відобрати всякий вплив на надаванне майнерських цертифікатів. Прихильникам властителів удалося навіть переперти ухвалу, що сей проект має бути дискутований перед проектом закона, предложеним стейтовим урядом, на основі котрого вугіль мається признати публичним добром, над добуванием котрого уряд повинен мати широку контролю.

НЕВДОВОЛЕНІ З МОВЧАНКИ ФЕДЕРАЛЬНОГО УРЯДУ.

ВАШИНГТОН, 14. січня. — Кількох конґресменів написали спільний лист до комітету межистейтової торговлі, в якім протестують проти сего, що комітет не вмішався в углевий страйк. Лист критикує теж захованне федерального уряду.

СУПЕРЕЧКА МЕЖИ ДЕМОКРАТАМИ І РЕПУБЛИКАНЦЯМИ ЗА ПОДАТКОВИЙ ПРОЕКТ.

ВАШИНГТОН, 14. січня. — В сенаті велася нині завзята дебата за податковий проект. Коли демократи предложили свої поправки до проекту, ухваленого прихильниками адміністрації в комісії, представники републиканської більшости накинулися на демократів, що вони хочуть сими проектами відложити ухваленне закона. Демократи боронилися перед сим закидом, кажучи, що вони хочуть лишень добитися ще більших знижок податків, як подані в проекті уряду.

8 МАЙНЕРІВ ВИЙШЛО ЦІЛО З КАТАСТРОФИ.

ВИЛБЕРТОН, Оклагома, 14. січня. — Ратункова акція в копальні Деґнен-Меккоиела, в якій случився передвчора страшний підземний вибух, перемінилася нині на прикре добуванне трупів.

З усіх захоплених вибухом майнерів лишень 8 добуто нині живцем на поверхню землі. Опісля самі вже вийшли на поверхню ще два майнери; по вибуху вони кинулися навколішки та повзли в темноті через цілі 23 години, поки не добилися до виходу.

ЗАПОВІДАЄ ВУЛИЦІ НА ТРИ ПОВЕРХИ.

НЮ ЙОРК, 14. січня. — Д. Ф. Гемлин, професор архитектури (будівництва) на Колумбійськім університеті, заявив тут у своїм публичнім відчиті, що наслідком зросту вуличного руху великим містам прийдеться незадовго ставити поверхові вулиці. Вулиці буде треба поширити, при чому треба буде повалити неодну велику будівлю, а вулиці будуть виглядати як три коритарі, один над другим.

ПОЯВА ЦАРЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, 14. січня. — До одного великого місцевого склепу зайшов якийсь мущина, вибрав собі дороге футро, наложив його на плечі та пустився до виходу. Коли його заарештовано, він виняв з кишені якісь папері, які він назвав доказами на те, що він був колись царем Росії, став відтак представником большевицького уряду в Америці, а наконець „царем Злучених Держав".

Слідство виказало, що на своїм мешканню він жив яко Арон Мор, сталевий робітник, 23 літ життя. Поліція віддала його під лікарські оглядини, бо представлюванне себе за якогось монарха або відпоручника монарха є звичайно появою в божевільних людий; такі люди часто під кождим другим зглядом виглядають на зовсім нормальних.

ПОБОЮВАННЯ ЗА КОРАБЕЛЬ.

НЮ ЙОРК, 14. січня. — Підприємство Ройел Мейл каже, що бездротний телеграфіст корабля Ореа підчас своєї послідньої подорожи з Америки в Европу дістав був радіову депешу „Ес-О-Ес" (скорочення англійський слів: „спасайте наші души"), яку кораблі висилають лишень в найбільшу небезпеку. Депеша походила від грецького корабля Нірефс, і вислана була в час страшної бурі на океані. Коли Ореа дістав сю депешу, тоді Нірефс находився всего 60 миль від нього. Коли Ореа приїхав на місце, подане в депеші, він не найшов ніякого корабля. Команда корабля догадується, що Нірефс потонув, заким Ореа наспів йому на допомогу.

ЗВІТ З 1925 РОКУ ВИКАЗУЄ НЕБУВАЛИЙ ДОБРОБУТ.

ВАШИНГТОН, 13. січня. — Після звіту зі стану американських промисловців в 1925 році предложеним Федеральною радою американських банків, минувший рік виказав більший промисловий рух як котрийнебудь рік в минувшині. Звіт бере за основу промислового руху масу витвореного добра, але звертає увагу на те, що сю величезну масу добра вироблено при помочи менчого числа робітників. З того звіт робить заключення, що нинішні промисли богато справнійші, як вони були давнійше. Найбільші поступи зробили в минувшім році добуванне нафти та виріб автомобілів.

ОСТОРОЖНО ЗІ САНКАМИ.

ОРМРОД, Па., 10. січня. — Двоє дітий місцевого українського громадянина Івана Мелети, члена Українського Народного Союза, пішли санкуватися на публичну дорогу. Старший Дмитро, лежав на санках, а молодший Семен ляг йому на плечі, як се діти звичайно роблять. Коли вони так їхали в долину дорогою, на них наїхала машина. Автомобіль поломив і помісив дітям кости так, що молодший хлопець по шість годинах тяжкої муки помер, а старший Дмитро з поломаними руками й ногами бореться зі смертю.

Був се перший нещасний випадок у ново основанім Молодечім Відділі Українського Народного Союза. Подія вказує, на те, що родичі повинні добре дивитися за тим, де діти бавляться санками чи в другі зимові спорти, та щоби вони дозваляли їм бавитися в публичних парках, де не переїзджають авта та нема других подібних небезпек.

НАЦІОНАЛЬНІ ШКОЛИ.

За останній місяць в Камянецьподільській окрузі відкрито польську та еврейську семилітну школу і шість сільських національних шкіл. „Цікава річ — пишуть харківські „Вісти" — що заможні шари національних меншостей ставляться до національних шкіл вороже, тим часом незаможне селянство вітає відкриття національних шкіл і прохає, щоб їх було ще більше відкрито. Дальший розвиток національних шкіл гальмує недостача вчителів, особливо польських. Зараз в національних школах вчиться 60% дітей шкільного віку".

СЬОГОРІЧНА КОЛЯДА ДЛЯ РІДНОЇ ШКОЛИ.

Різдвяна Коляда рішає рік річно про судьбу Рідної Школи, про її істнування. Якщоби Різдвяна Коляда не дописала, змушена булаби Рідна Школа замкнути свої школи і припинити дальшу діяльність. В той спосіб булиби ми позбавлені під Польщею ще й тих останніх шкіл, в яких можна виховати молоде покоління на ідейних борців за волю українського народа.

Наш нарід в краю розуміє вагу Рідної Школи. Тому в минулім році, коли холод і голод визирав з наших сільських хат, коли за коляду на Рідну Школу саджали колядників в польську тюрму, 1126 громад пішло з колядою і наколядувало по наших горем прибитих селах $10,000. Себто зібрали на Рідну Школу за один раз таку суму, якої не складає ціла американська Україна за цілий рік.

А ми не повинні дати себе випередити в коляді старому краєви. Ми повинні зложити на ту ціль більше як складає голодне село в Галичині. Тому йдім з колядою на Рідну Школу в кождій місцевости, а зібрану коляду пересилаймо негайно до краю на потреби Рідної Школи через:

OBYEDNANNYE,
847 N. Franklin St.,
PHILADELPHIA, PA.

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ ЧЕРЕЗ РАДІО.

Endicott, N. Y. W. K. B. G. — 100

В суботу дня 16-го січня 1926 р. о годині 11-ій вечером п. **Настя Присташівна** з Бінґгемтон, Н. Й. відспіває через радіо в Ендікот, Н. Й. в „Лурик Театрі" кілька українських пісень. Піяніст В. Жуко.

УКРАЇНСЬКА КНИЖКА в АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.

В Бонтоні видано книжку UKRAINIAN COUSIN. Коштує 1 доляра. Видали її L. C. PAGE & CO., Inc., 53 Beacon St., Boston, Mass. Надається для дітий.

ЗА АВТОНОМІЮ ДЛЯ ПІДКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Виконуючий виділ чехословацької соц. демокр. партії на Підкарпаттю приняв резолюцію, в якій домагається негайного введення автономії на Підкарпатській Україні та оконечного визначення границь між Підкарпаттям і Словаччиною.

СЕНЗАЦІЙНА ШПІОНАЖА.

У Парижі арештовано даму Марту Морейль, Француженку і трьох Англійців, які в порозумінню з нею добували інформації про стан французької воздушної фльоти. Двох Англійців було на службі тайної англійської поліції і належали до армії. На чолі шпіонської організації стояв англійський промисловець у Парижі, що торгував бездротними телеграфічними апаратами. Пані Морейль була спочатку доглядачкою у шпиталі, пізнійше моделькою і призналась, що одержувала постійну пенсію з метою навязувати взаємини з ріжними офіцирами та добувати потрібні інформації. Власник одного бару у Парижі стверджує, що шеф цеї орґанізації, багатий властитель фірми та його урядовці сходились постійно за одним столом і мали розмови ще з якимсь представником „східної" держави. Всі вони збирали дані про скількість франц. літаків, їх числа та боєвий склад, приміщення, шляхи залізничі та морські і місця бездротного телеграфу. Завдяки недискретности преси, яка подала всі подробиці про арешт до загального відома, поліції важко було найти дальших спільників. Є здогад, що вся ця шпіонажа йшла на користь ще иншої держави, крім Англії.

НАВІТЬ ЦЕРКВУ ОБКРАДАЮТЬ.

У Хлівчанах, равського повіту, вломники дістались до церкви, вивезли звідси залізну касу, на крадених по сусідству конях і втекли в ліси, в напрямку Белза. В лісі розбили касу, добули з неї золоті чаші, инші дорогоцінности та гроші, разом у вартости з 500 долярів і залишивши коні з касою, втекли.

ЕСТОНЦІ ВИШКОЛЮЮТЬ ВІЙСЬКОВО УСЮ СВОЮ ЛЮДНІСТЬ.

Естонське міністерство війни виробило проект закона про обовязок загального, позашкільного, військового вишколу усієї цивільної людности.

СМЕРТЬ БУВШОГО ЕСПАНСЬКОГО ПРЕМІЄРА.

Недалеко Мадриду у своїй власній посілости, вмер бувший кількалітний президент еспанських міністрів, провідник консерватистів Антоніо Мавра. Смерть наступила нагло.

В Німеччині настало велике безробіттє і небувала економічна кріза.

БЕРЛІН, 14. січня. — Тепер в Німеччині 1,5000,000 безробітних, серед яких зачинається велика голоднеча.

До сього нещастя прибули і жертви повені.

Вкінці і промисл, торговля та фінансові бизнеси занепадають ізза стяжі, яку навели на Німеччину аліянти пляном Доса. Обчислюють, що торік збанкротувало в Німеччині 10,000 бизнесів і се власне наслідком пляну Доса.

НІМЕЧЧИНА І ЛІГА НАРОДІВ.

БЕРЛІН, 14. січня. — Німецькі урядовці заповідають, що Німеччина не приступить до Ліги Народів, якщо Франція і надалі буде держати 75,000 війска в Рейнщині та переслідувати тамошне населенне.

ГІНДЕНБУРГ ПРОТИ ВИСТАВНОСТИ.

БЕРЛІН, 14. січня. — Президент Гінденбурґ повідомив ґубернатора Рейнщини, яку освободжено з аліянтської окупації, що не поїде туди, якщо населенне не кине гадки про виставне витанне його.

Він заявив, що поїде лише під умовою, що принятте буде крайно скромне, а заощаджені гроші віддасться жертвам повені.

ДОВГ ІТАЛІЇ.

ЛОНДОН, 14. січня. — Італійський міністер скарбу граф Вольпі вже приїхав сюди на переговори з британським міністром скарбу Черчиллом у справі сплати военного довгу Великій Британії.

Італія винна понад три міліярди долярів. Англійське правительство готове на всякі уступки щодо сплати, але сподівається, що Італія зачне сплату негайно.

ДОВГ ЮГОСЛАВІЇ.

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 14. січня. — Король Югославії, Александер, заявив, що довгова місія, яка виїхала до Америки полагодити справу военного довгу в сумі $64,000,000, вирішить її згідно із спроможностю держави до сплати. Югославія, казав король, вважає сей довг довгом чести і буде рада, якщо негайно осягне у сій справі повне порозумінне у Вашингтоні.

ВАЛЯТЬ ФІНАНСОВИЙ ПЛЯН.

ПАРИЖ, 14. січня. — Фінансова комісія палати послів відкинула предложенне у фінасововому пляні Думера про марковий податок від бизнесових трансакцій.

Премієр Бріян каже, що прийде ще з тим боротись на повне засіданне палати послів.

СНІГ В ІТАЛІЇ.

Рим, 13. січня. — Сьогодня сніг вкрив Італію білою габою і тріскучі морози завитали.

Ся зимова студінь се небувале в Італії в сю пору.

ХОТІЛИ КАРОЛЯ ЗА КОРОЛЯ.

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 13. січня. — Тутешні газети пишуть, що часть мадярських фашістів хотіла проголосити бувшого румунського престолонаслідника Кароля королем Трансильванії (бувшої частини Угорщини, яку аліянти віддали Румунії).

ПЕРЕВИБРАНО ГОЛОВУ СЕНАТУ.

ПАРИЖ, 14. січня. — Сенат сьогодня знову вибрав своїм головою сенатора де Сельва.

ЗА ЦАРСЬКІ ДІЯМАНТИ.

ПАРИЖ, 14. січня. — Члени родини Романових скликують на другий місяць родинний зїзд в Чехо-Словаччині, на якому остережуть заграницю перед купном царських діямантів, які большевики хотять продати за півтора білйона долярів.

Романови повідомлять про се міністрів судівництва усіх держав і застережуться, що пізнійше будуть домагатися звороту діямантів яко украдених річей.

ІЗЗА ГАБСБУРГІВ.

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 14. січня. — Мадярські монархісти невдоволені із заяви Йосифа Габсбурга про те, що його рід (угорської лінії Габсбурґів, які живуть на Угорщині 150 літ) має право до угорської корони, а не син Зити, Отто.

Вони кажуть, що Угорщина є монархією і не потребує вибирати короля, бо Отто вже є королем, а не може засісти на престолі лише через спротив аліянтів.

АВСТРІЙСЬКИЙ КАБІНЕТ УСТУПИВ.

ВІДЕНЬ, 14. січня. — Австрійський кабінет д-ра Рудольфа Рамека уступив, заявляючи, що вважає, що сповнив свою місію перевести фінансову реформу і тепер передає власть до диспозиції парляментови.

АРЕШТУЮТЬ ШПІОНІВ.

ВІДЕНЬ, 14. січня. — З Росії повідомляють, що в Москві і в Ленінграді далі арештують шпіонів.

КОЛЯДА НА РІДНУ ШКОЛУ

(З Бавндбрук, Н. Дж.)

В нашій невеличкій громаді пішли з колядою на Рідну Школу слідуючі громадяни: Я. Резняк, А. Мотика, Г. Шимчишин і В. Троян.

Заколядовано $15 і вислано до Обєднання для Рідної Школи в старому краю.

Жертвували: М. Песик $2, а по $1: Яків Резняк, А. Мотика, Г. Шимчишин, В. Троян, І. Наконечний, П. Когут ст., Ст. Іщук, П. Краснопера, А. Осачук, П. Гусак, А. Кухарська, В. Кухарський, О. Добровольський.

Щире спасибіг всім, що не відмовили жертви.

В. Троян.

ПРОТИ ЦАРСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Ряд організацій, займаючихся життем імігрантів у Злучених Державах, відбув в Ню Йорку збори в справі закона про реґістрацію чужинців, що тепер находиться перед конгресом.

Проєкт сей се відома річ. Мае він на цілі наложити на всіх ненатуралізованих імігрантів обовязок реґіструватися, себто записувати докладно місце свого перебування, заняття, тощо, в відповідних урядах з ціллю поліційного нагляду над ними.

Збори дали нагоду ріжним визначним політикам заявити в сій справі свою думку та винести про проєкт спільну постанову.

Замітний лист прислав на збори нюйорський стейтовий губернатор Ал. Смит. В сьому листі говориться:

„Я противлюся реґістрації чужинців на тій основі, бо після американського розуміння уряду держава існує для добра й охорони одиниці, о скільки се покористування свободою не суперечить з правами й свободою для других. Запроєктований закон давби адміністрації таке право, що воно з конечности мусілоби довести до надужиття й тиранії. Він довівби до виконування шпіонажі, яка є признакою всіх країв, де урядови надано за богато прав. Я відкличуся лишень на примір царської Росії, де надано було такі права урядникам, і де зі сеї системи вродилися зловжитки й корупція. Сей один факт повинен вистарчити, щоби відстрашити американських горожан від спроби заведення щось подібного в Америці.

„Я не згоджуся з тою тенденцією, яка проявилася за кілька послідних літ, а яка заміряє до того, щоби надавати урядничим тілам щораз більшу владу над свободою рухів приватних людий. Яко ґубернатор нюйорського стейту я противився сій тенденції обмежування свободи одиниць коли я заложив ґубернаторське вето проти ославленого закона Лоска. Хоча тоді питанне було зовсім друге, та методи до осягнення цілі були такі самі, і мали такі самі зерна будучого надужиття урядової влади. Сі заходи не годяться з американською традицією. Кромі сього, проєктована реґістрація чужинців малаби вживати до ідентифікації їх та відкривання чужинців таких самих способів, як нині вживаеться супроти злочинців (відбиванне палців, мірення людини).

„Коли ми дамо імігрантови нагоду засмакувати тут таких самих урядових практик, від яких він утікав зі старого краю, то в сей спосіб певно ми дамо йому дуже кепську нагоду запізнатися з американськими інституціями.

„Сей проєкт, через свою спробу реґулювати імігрантів, викликав би такі зловжитки та такі трудноші, що вони мусілиби тяжко відбитися на основі свободи самих Американців."

Вілієм Ґрін президент Американської Федерації Праці, в своїм листі до зборів зазначив наперед, що він виступає против проєкту реґістрації на основі рішення головного уряду та головної конвенції згаданої орґанізації. Він звертае увагу, що колиб завести реґістрацію та відбиванне відтисків палців для всіх ненатуралізованих імігрантів та тих імігрантів, які ще сюди прийдуть, то в сей спосіб наложеноби на сих імігрантів якраз такі тягарі, від яких вони втікли зі старого краю. Міліони імігрантів, що приїхали до американських берегів, по більшости власне втікли від подібної шпіонажі в державах свого уродження. Американець, який любить свободу й справедливість, ніколи не буде голосувати за тим, щоби обмежати свободу й справедливість для других.

Сенатор Ковпленд порівнює сей крок з другими проєктами про іміґрацію, предложенними конґресови до ухвалення. Він ріжниться від других проєктів основно, бо коли другі проєкти мають на ціли облекшити долю імігрантів, то сей проєкт має на цілі погіршити їх долю. Колиб ухвалено закон про реґістрацію імігрантів, то сим Американці доказалиби, що вони не мають охоти й наміру облекшувати долі імігрантів. Таким одним законом знищеноби всі добрі овочі других законів.

Липмен, редактор нюйорської ґазети Ворлда, пятнує проєкт як незвичайно нещасливий крок для нутрішного спокою краю. Сей проєкт своїм змістом каже, що тепер в Америці є люди, які є так небезпечні для американського життя, що над ними треба аж ростягнути поліційний надзір. Коли такі люди в Америці навіть булиби, то закон певно їх не досягнувби, бо коли такий чужинець буде мати на стільки розуму, щоби дістатися через границю, то він уже буде мати на стільки розуму, щоби вимнинути реґістраційні сіти. Проєкт є не лишень злобний, але й глупий.

Провідник американських сіоністів Луис Маршел пятнував проєкт яко взорований на „порядках" царської Росії, а секретар союза протестантських церков протестував против нього на тій основі, що він відбере Америці симпатію других народів і тим самим пошкодить Америці в її відносинах з чужинцями й чужими державами.

В сей спосіб проєкт реґістрації осуджено з усіх сторін як нерозумний, шкідливий, зайвий і злобний.

НАРОДНІ ДОМИ, ЧИ ШКОЛИ?

(Допись з Шикаго, Ілл.).

Читаю кожде число Свободи і передівсім застановляюсь над дописями з життя в Америці. Вони про розмаїті збірки і жертви і я з сього задоволений. Але не так з дописий про те, як то громади купують або будують тут в Америці народні доми. Се також дуже гарна і знаменита річ, але мені не хочеться вірити, аби сі народні чи які би то не були доми могли довго істнувати в Америці. На се я наведу факти і то дійсні. Роздумати собі здоровим розумом і гримнутися в груди і сказати правду, що доки ми старші жиемо, то і народний дім для нас добрий і до нашого животіння він буде істнувати, але наші діти, наше поколінне, котре виховаеться в американських публичних школах, та молодіж, те поколінне цілком від народнього дому відійде, а через що? Бо йому в школі дано американського духа, а не українського. Через те ті народні доми підуть колись в чужі ворожі руки. То я вам ручу своїм життем. Наша громада на Норт Сайд в Шикаґо задумувала також за Народний Дім, але по довших мітинґах і добрих нарадах ухвалила скорше поставити цілодневну українську школу на лотах парохіяльних коло церкви грецько-католицької св. о. Николая. Школа буде 8-клясова. Будова школи буде виносити около $65,000 коштом громади. Морґечів жадних не маеться затягати. Так громада ухвалила і громада в короткім часі зложила уже готівкою $10,000 і як тільки прийдуть гарні дні будови, усе пійде ще скорше. Пляни під школу архитект уже викінчив і комітет шкільний дав контракторам до обрахунку. Сподіваемось в як найкоротшім часі дістати звідомленне від контракторів і приступлять до будови школи, а тоді, коли школа буде наша цілодневна і наша молодіж буде хована в українськім дусі, то тоді народний дім придасться. Дивімся на других чужинців, як вони свою молодіж виховують. Перше школа, а пізнійше розмаїті доми. Тож і ми берім примір від чужинців і поступаймо так як вони, а тоді певно наше поколінне не забуде, якого воно роду і не забуде, чим хто є, але як ми будемо перші народні доми будувати, а за школу забудемо, то можемо наперед заспівати народним домам вічная память, бо хотяй те не станеться за нашого животіння але по нашім з певністю. А богато і то спричинить, що межи нашим народом нема згоди, нема єдности, а партій тільки як на небі звізд. То все приведе до упадку, тільки одна школа злучить український нарід в одно тіло і в один нарід. Отож я кличу до всіх громадян: Беріться по всіх закутках в цілій Америці до будови шкіл.

Григорій Чикало,
член Української Шкільної Ради в Шикаго, Ілл.

ДОПИСІ.

ШИКАҐО, ІЛЛ.

Українська торговельна школа в Шикаґо.

Перший курс Української Торговельної Школи зближаеться до кінця. Від 15-го січня до 1-го лютого відбудеться перший іспит, і з початком лютого ученики візьмуться до свіжих предметів, які обзнакомлять їх з новими галузями купецького знання. І ще кілька курсів, які минуть блискавкою, бо все нові займаючі виклади не дадуть і на часок умучитись або знеохотитись; ще кілька півріч легкої, пожиточної, інтересної науки і в бизнесовий світ рухливої і підприємчивої Америки вступить новий ряд освіченого українського купецтва, укінчених учеників Української Торговельної Школи.

В першім курсі учеників обзнакомлено з головними засадами науки економії і з початками психольоґії. З того пня купецького знання виростуть галузи інших відділів торговельного образовання, а все творитиме одну цілість; пень і галузи будуть розвиватись гармонійно, щоб витворити здоровий овоч, укінчений продукт нашої першої купецької наукової інституції, фахового, модерного купця, який бувби гордістю і підпорою нашого економічного і культурного життя на еміґрації. В другім курсі будеться викладати про машинерію торговлі, початки книговодства і подрібну купецьку психольоґію.

Загал Українців в Америці може ще не свідомий того, що робиться дуже важне діло. Нашому чоловікови, мабуть тяжко виобразити собі, щоби можна щось взагалі зробити без митинґів, дискусії, виборів, сварні, підозрінь, публичних закликів, просьб або грозьб і без загальних грошевих збірок. Заки у нас що довершено, мусіло воно перейти через усі ті тортури і хронічні недуги нажого народнього життя. Українська Торговельна Школа оминула ті всі яруги, і нині вона істнує і робить свое важне діло, хоч загал сього і не замічає. Та не час тепер писати історію Української Торговельної Школи, але слід згадати про г о л о в н і засади, на яких школа орґанізувалась, а вони вкоротці ось такі: 1. Образованне і фахове знанне орґанізаторів. 2. Їх свідомість цілі, розумінне економічних потреб народу і рішенне вести школу, хочби був зголосився лише один ученик. 3. Прихильне відношенне трох українських часописий і їх редакторів, зглядно менаджерів, (у свій час будемо чутися щасливі виявити їх поміч і яке значіння вона мала в орґанізації Школи). 4. Запал і жадоба знання, з яким взялись до науки сотки свідомих Українців.

В лютім с. р. Школа зачинае знову перший курс, початковий, **для нових учеників.** Сподіваемось сотки їх і то так із Злучених Держав як і з Канади. Для канадійських Українців вперше тепер отворюється двері, і віримо, що з того вони скористають певно в поважному числі. Школа безплатна в тім значінню, що заряд і учителі за науку і труд не числять нічого. Близші інформації про вимоги щодо вписів і науки кождий може дістати на жаданне, пишучи на адресу: Ukrainian Commercial School, 1434 N. Leamington Ave., Chicago. Ill.

Про се, чи школа сповнила вижидання і надії учеників, годі нам говорити. Ліпше наведемо кілька слів від учеників Укр. Торговельної Школи:

Д. Н. Лахнюк з Бостону, Масс., пише між іншим: „Ця школа так потрібна як воздух і пожива для життя. Без неї богато охочих Українців беться як риба на великім океані у високо розвиненім торговельнім життю Америки, не знаючи його засад, метод.

Д. Я. Осохоський, 2 Болдвин Ст., Ню Гейвен, Конн.: „З науки я дуже вдоволений. Я маю тут двох земляків, що хочуть також записатись до Школи, коли приймете нових учеників".

Д. А. Когут, 517 В. Раен Ст., Янґставн, Огайо: „Я дуже радий, що можу користати з оцих викладів, та шкода, що не було сих курсів кілька літ тому назад, то вже неодин скористав би з них".

Д. А. С. Вапенський, Ленсфорд, Па., пише: „Ваша праця превелика і заслугує на велике признанне. Коби тільки наш нарід хотів з неї в як найбільшим числі користати".

Таких признань від учеників маемо богато, але годі їх тут наводити. Однак наведемо ще отсей неочікуваний і несподіваний лист, який виказує, з якою сердечністю відносяться ученики до Торг. Школи. Ось він: „Маттапан (Бостон), Месс. 21. грудня, 1925. року. До Заряду Української Торговельної Школи в Шикаґо. Шановні Добродії. За Вашу щиру працю серед українського загалу і за Вашу так приступну і корисну науку просимо приняти сей малий дар від бостонських учеників. Н. Лахнюк, Н. Томарук і П. Берестецький. З належною пошаною до Вас остаемо завсіди, за висилку — П. Берестецький, 83 Вуд Ст., Маттапан, Месс.

Від себе додамо, що дар був не малий, і то в готівці. І хоч ми не мали претенсій і не сподівались чогось подібного, то подаемо сей факт як доказ, що Українець вміє відчути, де діло робиться по щирости і безінтересово і вміє його оцінити. А така прихильність додає сили і охоти в праці, хоч як тяжкій. Се, як кажуть Американці: „Мейкс ди лайф ворт ливинг".

Закладаючи Українську Торговельну Школу, ми сподівались щирого приняття, але що воно перейшло всі наші сподівання, то в своїй смирности не можемо приписати сього виключно нашій заслугі. Причина в чім іншім. Нарід довго живлено тільки гаслами і вкінці загал зневірився в пустомельстві і хоче братись до реальної праці. І таку реальну працю, якої висліди ніколи не щезнуть, він бачить в Укр. Торг. Школі. І тому сподіваемось, що на новий курс науки, яку подаеться почтою, так що з неї можуть користати всі Українці в Злучених Державах і Канаді, впишеться знову дуже поважне число учеників. Новий курс зачинаеться в лютім (фебруері) 1926.

Заряд Української Торговельної Школи в Шикаґо.

ШТАЙҐЕР У ВАРШАВІ.

Штайґер приїхав до Варшави з кількома жидівськими журналістами. Присутний у поїзді рабін Горовіц поблагословив Штайґера благословенням „Барух мавтрі асірім". Се благословенне для людий невинних після випущення на волю. З Варшави їде Штайґер на лікування до Отвоцка. Штайґер виїхав зі Львова, бо одержував анонімні листи з погрозами смерти. Др. Ляндав виголосить у Варшаві відчит на тему „Мої політичні процеси" і хоче інтервенювати, щоби Штайґерови запевнили безпеку.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідае.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗІРВАННЄ ВУГЛЕВИХ ПЕРЕГОВОРІВ

Зірванне вуглевих переговорів, що йшли в Ню Йорку від двох тижнів, твеба признати великим суспільним нещастем. Є воно нещастем передовсім для півтора сотки тисяч вуглевих робітників, що не працюють вже 5-ий місяць. Є воно нещастем для дрібних незаможних споживачів угля, які тепер мусять платити вишрубовані ціни на вуголь, або обходитися без нього. Є воно нещастем для богато промислів та підприємств, ба навіть для вуглевих баронів, які через завішенне праці тратять богато бизнесу, бо їх покупці, не могучи докупитися твердого вугля, глядають що раз більше за другими родами топлива.

Та се велике нещасте не можна признати несподіваним. Як лишень переговори потревали без висліду кілька днів, уже стало ясне, що вони до нічого не доведуть. Зі становища майнерських представників видно стало, що вони не згодяться на арбітрацію, себто посередництво посторонних чинників, якщо властителі не згодяться на те, щоби такі мирові судді розглядали не лишень справу робітничої заплати, але й висоту зисків підприємців. З поступків властителів на сій конференції видно було, що вони не прийшли на конференцію, щоби добитися згоди та покінчити страйк, але щоби доказати громадянству, що се представники страйкуючих робітників винуваті за дальше веденнє страйку.

Коли нині зриваються переговори, то можна сказати, що властителі свого пляну не діпняли. З відзиву газет видно, що навіть найконсервативнійшим людям уже досить сеї впертости, яка може згодитися лишень на свое становище, а ніколи не прийме від другої сторони найменчої думки. Місто звернути громадянську опінію проти майнерів, властителі звернули її проти себе самих, коли нині навіть недавно ще прихильні люди відзиваються проти політики властителів, що йде за правилом „правити або зруйнувати", себто най буде по моему, або не буде ніяк.

Зірванне переговорів є без сумніву вступом до поважних подій. Майнерські юнії вже заздалегідь заповідають заостренне своеї боротьби через стягненне до страйку тих робітників, які на основі спеціяльної умови межи властителями та юнією мали дбати за удержанне копалень у роботоздібнім стані. З другої сторони, в конґресі певно підуть заходи до запобіження подібних довгих завішень одного з найбільших і найважнійших промислів краю на такий довгий час. Словом, боротьба заострилася. Тепер вже видно, що вона переходить у стадію справдішної війни, коли одна сторона другій не буде в нічому пардонувати. Властителі се добре знають. Треба се знати й робітникам.

З РОСІЙСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЙНОЇ ПРЕСИ.

— I —

I. Крокодилячі сльози Росіянина з Києва з приводу українізації. — 2. Ізгоєв про українську мову й українську справу. — 3. З ким Мілюков хоче будувати свою „Федеративну Росію"?

В парижському „Возрожденію", органі російських монархістів, що виходить під редакцією Струве, знаходимо цікаве письмо з Києва. Описуючи зовнішний вигляд міста, автор письма каже, що „Хрещатик підмітають і чистять", але „є місця, де почуваєш себе неначе на руїнах якогось старовинного міста".

Підкрашено й трохи прибрано магазини на Хрещатику, шильди замінено українськими, але „багато ще лишилось шильдів і на російській мові, не дивлячись на те, що українізація з кожним днем переводиться все суворійше".

Київські Москалі відносяться до сеї українізації абсолютно ворожо. „Тільки радянські кліщі не дають можливости отверто протестувати. Але схований саботаж проти українізації відчувається скрізь".

Автор письма відмічає, що „ідейні" Украї̈ні (слово „ідейні" він сам бере в лапки) стараються на шильдах уживати національні жовто-блакитні кольори. Це очевидно не подобається Москалям, як і большевикам.

Населення міста не тільки зменшилось, але й перемінилось що до якости. Київ втратив своє значіння не тільки, як адміністративний, але і як культурний центр. До сих культурних втрат автор письма зачисляє й такі, які з українського становища є зиском, а саме упадок російського театру. Взагалі він невдоволений з поступаючої українізації драматичних і оперних театрів на Україні.

„В драмі, в містах „Малоросії", досі російські песи ставились по російськи, а нечисленні українські песи — по українськи, більш для того щоб заспокоїти Наркомпрос УСРР. Тепер же ряд радянських українських письменників зайняті спішною працею перекладання російських пес на українську мову і підготовлення для 11 державних театрів „Малоросії" репертуару виключно на українській мові".

Автор письма проливає крокодилячі сльози над тим, що незабаром будуть українізовані всі київські театри, і ми в матери городів „русских", будемо мати змогу слухати на сцені російську мову хіба в таких рідких випадках, коли до нас приде на гастролі який небудь Московський або Петроградський театр".

І написи в кінотеатрах українізуються, а цих театрів в Києві тепер більшість.

„Всі ці ідателі — заключає автор письма — досить ярко характеризують той натиск українства, котрий під прапором совітів доводиться тепер відчувати старим „русским" культурним центрам „Малоросії".

Ось чим дишуть численні Росіяне на Україні. Не диво, що українізація йде так поволи.

Відомий російський публіцист Ізгоєв, постійний співробітник берлінського „Руля", пише з Праги, що він був тут на зборах козаків і йому сподобалось, що козаки хоч і говорять про автономію, але не думають про відокремлення від Росії, „коли Українці ні про яку Росію й знати не хотять". Ці Українці ніби то стоять на становищі, що „Росії нема і не повинно бути, а „русскіе" — це просто видумка московської захватницької інтелігенції".

Сумніваємось, щоб Ізгоєв міг чути подібні нісенітниці від якогось Українця. Українці не заперечують істнування Росії і „Русских", називаючи їх ще й Москалями, але багато Росіян не признають України й Українців, не хотять признати за Українцями такогож права на самостійне національне істнування, яке за собою признають.

Видно по всьому, що й Ізгоєв належить до цих Росіян, бо, прослухавши в українському університеті виклад проф. Колесси і звіт проф. Щербини про життя університету, виголошені очевидно по українськи, щось невиразне говорить про „голяндську" мову.

Почувши подібність деяких українських слів до російських й признаючись, що все з української мови для нього зрозуміле, Ізгоєв уважає українську мову штучною річию, з якої через сто, двісті літ, при правительственній монополії на друковане слово може й вийшлоб щось в роді „голяндської" мови, але „невідомо, чи прийме український нарід таку виснажуючу народній геній роботу, чи хватить для цього правительственного насильства влади на Україні".

Ліпше-б п. Ізгоєв не журився такими річами, щоб не уподоблятися тим своїм землякам, про яких сам пише, що вони „живуть в світі комплетної фантастики, а політично думають так, неначе-б вони й дотепер спіраються на дійсну державну армію і можуть пускати в роботу правдиву державну поліцію".

Ця характеристика очевидно відноситься не тільки до російських „державників", але й до таких „лінґвістів" з Росіян, яким себе виявляє п. Ізгоєв в своїй статті. Вони навіть не фантасти, кільки сліпі люди.

Українська мова не потребує монополії і насильства влади для свого істнования, коли розвинулась в мову богатої вже літератури і не бідної науки, мимо насильства над нею правительства покійної царської Росії і польської адміністрації в Галичині.

Ізгоєв між иншим каже, що „Галичина є українським Пємонтом, який зродився в боротьбі з Австро-Польщею, але вимірений, як знарядде боротьби проти Росії".

Це вірно про Галичину з перед світової війни і російської революції. Тепер Галичина втратила свою ролю Пємонту. Тепер роля українського Пємонту перенеслася до Києва і Харкова.

Недавно Мілюков сказав на еміграційнім вічу в однім французькім містонку пару теплих слів в українській справі і за федерацією заявився. Правда, федерацію ту розуміє Мілюков, як обєднання Росії, але всеж таки слово „федерація" вживає, мусить же, бути тут якийсь зміст.

Мілюков гадає, що большевиків повалить селянство і тоді може повстати „федеративна" Росія. Він дуже симпатизує селянському союзови та бере в свою опіку самозванних селянських провідників.

В своїх „Последних Новостях" Мілюков містить обширну автобіографію одного з таких „селянських провідників", якогось Акацатова, щоб зробити йому рекляму і розвіяти сумніви що-до мітичности і селянського руху і провідників цього руху.

Отже Акацатов є тою підставою, на якій Мілюков снує свою „федеративну" будову. Цей пан уже єсть, або має бути союзником Мілюкова в утворенню федеративної Росії.

Як би ця „федерація" виглядала, коли би Мілюков творив її з Акацатовим і йому подібними, про це можна собі виробити добре поняття по тім, як Акацатов задивляється на національну справу взагалі і з осібна на справу українську.

Хтось десь закинув Акацатову, що він один час „перекинувся був в самостійництво". На цей закид Акацатов ось що відповідає:

„В мирні часи я був членом яскраво проти-самостійницького Галицько-Русского Общества в Петрограді і був знайомий з більшістю діячів Галичини вірних „русской" ідеї. Підчас бувшого до війни голоду в Галичині, я був касієром комітету для збору жертв для голодуючих. Самостійники не безпідставно уважали мене своїм кровним ворогом. Я завше одкрито виступав на богатьох зборах проти цього калікуватого в життю „русского" народу явища.

„Я завше був і буду прихильником збереження місцевих побутових особливостей кождого краю Росії. В цьому любовному збереженню місцевих переказів, місцевих звичаїв міститься особлива краса і для мене зрозумілій близькі, як „сказителі" північні, так і кобзарі, бо всі вони говорять про діла предків нашого народу".

„Але коли „сказителі" та німецькі гроші перевертаються в мітінгових большевицьких „ораторів", а кобзарі починають дудіти придумане Австрійцями, то настає час боротьби з цими агентами ворогів „русского" народу".

Доброго компаніона придбав собі Мілюков, нема що казати. А що писанина Акацатова уміщена без всяких застережень зі сторони редакції, то з цього слідує, що Мілюков з своєю „Федерацією" далі „збереження місцевих переказів і місцевих звичаїв" не йде і разом з Акацатовим „дудіння" українських кобзарів уважає австрійською видумкою!...

І що на це сказати, як не те, що такі річи можуть писати тільки сліпі люди, або заклепі вороги українського народу.

ГАЙДАМАЦЬКИЙ СКАРБ.

Повість з кінця XVIII століття.

За В. Лозинським

переповів Михайло Ценьвський.

(8)

Шахін підійшов на пальцях до противної стіни і дав знак Фоґельвандрові, щоби тихесенько приступив. Фоґельвандер станув біля Шахіна.

— Так гляньте! — прошептав торговець душ.

І натиснув укриту в стіні пружину... Замасковані двері відчинилися перед Фоґельвандром. Шахін штовхнув його трохи вперед і задержав пронизуючий зір на офіцирі. Начеб хотів пізнати це враження, якого сподівався...

Фоґельвандер кинув зором перед себе і станув як вкопаний. На лиці в нього виступило найбільше зацікавлення і захват — очі повні счудування опинились у одному місці, начеб не могли відірватися від предмету, який оглядали... Шахін не спускав очей з молодого офіцира. На його поганих устах іграв усміх.

Кімната, на порозі котрої стояв Фоґельвандер, то був невеличкий кабінет, темний і запорошений. Старосвітська обстановка подобала на крам старинностей. Зі стелі звисав тяжкий мосяжний павук. То тут то там вилискувався ще срібними прикрасами; рамена його зображали біблійні змії, що звивалися в одну фантастичну арабеску. Стіни покриті злинялим червоним адамашком. По кутам стояли скляні шафи, а з поза їх запорошених шиб влискувалася срібна і золота посуда, окрита недоладною різбою. Ще кілька шаф, поганенької роботи і довгі полички з гебрайськими книгами — то ціла обстановка кімнати.

В одному куті цієї кімнати, котрої вікна заслонені були густими занавісами, на кріслі з високим, різбленим поручям сиділа жінка. Дрімала. Краса її мусіла очарувати кожнього.

То була дівчина, ще майже дитина. Не могла мати більше як пятнацять літ. Лице її вражало дійсно чудовою, ідеальною красою. Темне, довге, в мальовничому неладі спливаюче волосся, висунулося з під золотого східного чачілка в виді діяманта, отінювало личко. Уста привабливі, благородні, здавалося вийшли з під долота старинного різбаря, ніс клясичний, високе чоло.

Але на лиці цьому, такому гарному — бракувало життя — бо очі незнакомої дівчини оповив сон.

Фоґельвандер ошоломлений такою незвичайною красою, мало не скрикнув із зачудування. Колиж побачив, що незнакома дрімає, поборов сильне враження і майже здержав віддих у собі. Начеб боявся пробудити сплячу.

Здавалося йому хвилинку, що він у якійсь зачарованій країні, що станула перед ним нечайно у видимих обрисах якась фантастична казка, що змії на старім жидівськім пауку живі й сторожать таємничого скарбу... що коли бодай трошки ворухнеться, озветься і найтихійше, ціла зява зникне, розвіється, як сонний привид...

Стояв тому хвилю непорушно і глядів на таємничу постать. Колиж охолонув із першого враження, почав пильнійше і спокійнійше приглядатися лицю дівчини. Зараз запримітив, що на рисах лиця малювався вираз терпіння і тяжкого смутку, яких навіть добродійний сон не був у силі усунути зовсім. Біля уст сплячої видно було слід болю, на цілому лиці розлився неспокій і якась глибока трівога, груди віддихали неспокійно, а по тілу дівчини здавалося пробігав від часу до часу дрож непобориморо жаху.

Чи то лише сон був такий трівожний і неспокійний сам собою, чи може то був відблиск дійсних терпінь.

Кілька хвиль зайнятий був Фоґельвандер тим несподіваним явищем, коли нараз почув, як Шахін схопив його за руку і потягнув взад. Дав йому знак, щоби вертав. Фоґельвандер не міг відірватися від чарівного явища, не хотів іще уступитися й хотів увільнитися з руки Шахіна. В цьому необережному русі шабля його вдарила голосно об двері, а остроги забрязчали.

Молода дівчина пробудилася, вії відслонили великі, чорні очі... Схопилася скоро з крісла, скрикнула з переляку. Потім, наче пригадала собі своє положення, впала знову на крісло і примкнула очі на хвилю та незабаром знову піднесла свої чорні очі, повні блиску і дивної трівоги, і кинула погляд на офіцира.

Поява Фоґельвандра вразила її, а з очей її впав дивно енерґічний погляд. Зірвалася знову з крісла, піднесла руки наче до молитви і викликувала щось у незрозумілій для Фоґельвандра мові.

Фоґельвандер не зровумів слів зовсім, але оклик цей був для нього вельми вимовний. З голосу, з погляду, з благаючого руху руки пізнав, що то була просьба рятунку. Незнакома, наче догадувалася, що її слова незрозумілі для офіцира; викликнула вдруге, цим разом по італійськи:

— Рятуй мене! Не кидай мене!

Офіцир зрозумів тепер — і аж задріжав увесь, так сильно вразив його цей оклик трівожний, і розпучливий.

Фоґельвандер кинувся вперед, начеб дійсно хотів заопікуватися цією загадочною дівчиною. Та в цій же хвилі почув на рамени сильну руку. Схопила його наче залізними кліщами й одним сильним рухом випхала його за поріг кімнати. Рівночасно двері з лоскотом зачинилися і Фоґельвандер найшовся знову сам на сам із торговцем душ.

З поза дверей відізвався знову голосний оклик, благав помочі. Потім чути було метушню, дальший крик здавлений. Фоґельвандрови вдарила кров до голови. Вирвав рамя з руки Шахіна, добув шаблю.

— Пусти мене! — викликнув грізно — у цій кімнаті укривається злочин!

І хотів кинутися на Шахіна. Шахін стояв спокійно, барками заслонював двері до другої кімнати. В його руках блиснули два пістолі, оба звернені до грудей офіцира.

— Мовчіть — сказав Шахін холодно, спокійно і тихо, але з грізним наголосом — мовчіть, пане, бо инакше ваша нога не вийде відси ніколи!

— Гляньте лише... — додав вказуючи пальцем у глибину кімнати.

Два високі, барчисті посіпаки Шахіна стояли по обох боках Фоґельвандра. Кожен із них держав у руці пістолю з відтягненим курком, звернув дуло в саму голову офіцира...

— Один ваш божевільний рух — говорив дальше Шахін злобно-глумливо — а впадете прошиті трьома кулями!

— Драбе! — викликнув Фоґельвандер — ти звабив мене у засідку!

— То не засідка — відповів спокійно Шахін, не звертаючи очей ані дула пістолів від офіцира — то не засідка, пане рітмайстер! Я відпираю вашу напасть, насилля на насилля!

— Побачимо, чи відважишся скинути мені бодай волос із голови! — говорив вельми подразнений офіцир. — Коли я впаду жертвою твого підлого злочину, не мине тебе пімста, а мої жовніри рознесуть цю печеру!

— Я не боюся ні пімсти ані ваших жовнірів — відповів холодним, насмішливим голосом Шахін. — Коли вже прийшло до цього, говоритиму з вами отверто. Згинете тихо, безслідно, як камінь у воді. Вічна тайна вкриє це, що тут станеться, коли ви бодай один крок зробите на крик цієї божевільної дівчини! Шахін сьогодня в Польщі, завтра в Голяндії, нині в Бродах, завтра у Франкфурті, нині в Лондоні, завтра в Ясах або над Босфором. Я не є нічий підданий. Не боюся ваших законів. Коли схочу, всюди мене найдете, — коли не схочу, ніде! — Але я не хочу вашої загибелі — говорив дальше жид таксамо спокійно — я не думав про ніяку засідку, не забув лише про оборону, так як ви не забули про набиті пістолі. То моя власність — додав вказуючи туди, відкіля перед хвилиною добувався благальний клич рятунку — а коли ви покористуєтеся зброєю в божевільній цілі, пробі! не побачите вже денного світла!

Фоґельвандер, хоч схвильований, пробував надуматися над положенням, в якому найшовся. Бачив, що він безсилий супроти переваги. Мав проти себе трьох противників, як видно, сміливих, рішених на все і добре озброєних... Але благання помочі, що досі звучало йому в ухах проймаючим відгомоном, цей голос слабої, нещасливої дівчини, придавив у молодому офіцирі розважлівість.

— Шахін, можливо, що згину! — викликнув — але на твому трупі! Хто це ця дівчина, падлюко? Вона благала в мене рятунку, я мушу рятувати її!

— Пане капітан, — відізвався Шахін спокійно, начеб хотів опамятати загорілця — так ви і себе запропастите і її не врятуєте... Коли ви хочете рятувати її, то вам легко прийде, без погроз, без насилля, без непотрібної крови.

І Шахін посунувся трохи вперед до офіцира, але руки з пістоля не спускав.

— Пане капітан, навіщо було цього крику й гніву? — сказав півголосом — я поміняюся голова за голову..

— Як то? — спитав офіцир, начеб не розумів іще Шахінових слів.

— Трохим до мене, вона до вас належить. А тепер згода?

— Згода! — викликнув Фоґельвандер без надуми.

Шахін опустив пістолі до землі й усміхнувся хитро.

— Ходімож відсілля, пане капітане — сказав — і погодімося рішуче.

Фоґельвандер сховав шаблю до похви й вийшов за Шахіном. Торговець душ вів його знову якимись темними заулками старого дому, видно иншою дорогою. Станули в малій кімнаті, якої віконце виходило на неохайне, понуре подвіря.

— Тож кінчімо... — сказав Шахін.

— Кінчімо вже! — озвався нетерпляче офіцир.

— Як я сказав, поміняю голова за голову. Але під трьома услівями.

— Слухаю.

— Насамперед, Гайдамаку Трохима маєте віддати мені до рук тут у Бродах, на цьому місці, найдальше до трьох днів...

(Дальше буде).

ПОЕТИ І ПОЕЗІЇ.

Кождий поет, чи він більше талановитий, чи менше, має вроджений дар поетичний. Але жаден поет, навіть найбільше талановитий, не може розвинутись і удосконалюватись, коли не читає творів других поетів, а особливо — добрих поетів.

Навіть найбільщі поети писали свої твори під впливом других великих поетів, іноді навіть других національностий.

Правда, не кождий поет вміє сей вплив відповідно використати, але також правда, що без того впливу поет останеться на тому, початковому стані, на якому вперве взявся писати свої поетичні проби.

Длятого ся стара але все дуже добра вказівка для поетів: Читайте твори других поетів, не раз, але 10 разів! — завсіди останеться золотою гадкою.

Українські поети повинні читати, як найбільше твори українських поетів.

В Америці є чимало українських поетів, а деякі з них вже доволі вибилися своїм таланом. Котрі виказались більшими успіхами, безперечно більше читали. Але всі українські поети, все, і всюди повинні тямити сей заповіт: Читати як найбільше творів українських поетів.

Книгарня Свободи має на складі такі збірники українських поетів.

Гайдамаки. Т. Шевченка	.5[illegible]
Кобзар, повний ілюстрований збірник віршованих творів Т. Шевченка (брош.)	1.5[illegible]
Кобзар Т. Шевченка, 707 сторін в оправі	2.5[illegible]
Твори Тараса Шевченка в 3-ох томах (в оправі)	8.5[illegible]
Твори Тараса Шевченка в 5-ох томах, в оправі	15.0[illegible]
З вершин і низин, збірник поетичних творів Івана Франка, в оправі	3.40
Поезії Богдана Лепкого, з нарисом його літературної діяльности, Вас. Верниволі. Том I. Вірші, том II. Проза. В полотняній оправі	5.50

На сих книжках даємо також 25% опусту, коли замовлення виносить понад $2.00. Гроші або моні-ордери слати на адресу:
„SVOBODA"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Арнольд Райман.

МАНДРІВКА ПО ГАЛЕРІЯХ ОБРАЗІВ.

Наполеон на горі св. Бернарда.

(Картина Жака Л. Давіда).

Гляньмо! Се має бути славний образ Давіда: „Наполеон на горі св. Бернарда"? Якже-то? Алеж бо він зовсім не подібний до Наполеона — скаже не один читач.

Абож то подібність найголовніше в портреті? Багато важнійша характеристика. Мистець повинен виявити особливе розуміння й так углубитися в чужу особистість, щоби зрозуміти її найглибшу істоту. Не повинен малювати познак припадкового вигляду, а за те повинен зобразити лише те, що є трівале, духове, справжнє істоту. Колиб було навпаки, то фотографія була би найліпшим портретом. Алеж бо сам Наполеон до подібности не прикладав великої ваги й тому не позував (не сидів) до того образу. Для Наполеона позуванне було занадто скучне тай не мав він часу на те. Коли Давід звернув Наполеонови увагу, що через те образ не буде подібний, він відповів:

— Подібний? Абож подібність те саме, що точність, із якою переносимо на полотно риси лиця або бородавку на носі? Мусимо малювати характер, істоту даної людини, те, що становить її життє!

— Одно не виключає другого — завважав маляр.

На те Наполеон:

— Олександер напевно не позував Апелесови. Ніхто не питає, чи портрети великих людий є подібні. Коби лише в них жив їх дух!

Тут Давід побачив, що зловився:

— Ви вчите мене штуки малювання. Правду сказати, я ще не глядів на малярство з тої точки погляду. Ні, ви не повинні позувати. Я таки намалюю вас, я вже зроблю се!

І Наполеон говорив правду.

Давід малював Наполеона в 1800-му році, після побідної битви біля Маренга. Наполеон іще не був тоді цісарем, лише першим конзулем. Але мистець бажав саме зобразити: переможність, володарськість, цісарськість. Той чоловік не потребував боятися ніякої сили на світі. Що він хоче, те й виконає. Його не лякає сніг ні лід, ані непривітна височина гірського велитня св. Бернарда, ні люта буря, що трохи що не зірве плаща з Наполеона. Він перейде через Альпи, як колись Ганібаль, як Карло Великий, якого державу він знову відбудує. Свої війска поведе він від побіди до побіди, створить із Франції першу світову могутність. Він уже тоді правив державою так певно і самозрозуміло, як удержує в віжках благородного коня, на якім бачимо його на образі. Кінь той гордий, сильний, стає дуба з огню й внутрішнього життя, буря бє його, він трохи безрадний на ледоватих ступнях шляху, що стремиться до неба, але так радо слухає найлегшого притиску стегна свого пана, що кріпко сидить у сідлі. Їздець не потребує навіть поводів, він так кріпко держить коня в руці. Його воля передається сама з себе. Кінь той зображає Францію, повну слави Францію часів революції, яку майбутний імператор провадить на вершок слави й могутности. Рукою вказує в гору з приказуючим жестом:

— Туди мусимо, нехай коштує скільки хоче. Там, по тамтому боці гір, є спасення: Італію мусимо завоювати і Середземне море, потім справимося з Англійцями, столітним смертним ворогом! Потім будемо панами Европи, привеземо до дому скарби, забогатіємо знову й будемо могутні, одержимо кольоніяльну державу, більшу й гарнішу від тої, що нам Британці вкрали в семилітній війні. Тоді покажеться, що революція зродила сили, яких ніхто не був ся сподівався за часів нужденної політики королів і панування шляхти! А я буду вашим провідником, буду вашим героєм і цісарем. Бо люди люблять історію, а лише одинокий великий веде світ вперед!

Скажете: Алеж так говорить хіба театральний герой, а той образ теж не має в собі нічого театрального. Кінь і їздець за елєґантні для окруження. В снігу, гледи, в непроходимих горах, після виснажуючих походів чоловік інакше виглядає. Та той кінь, що скаче під гору, виглядає трохи чи не за комічно. Кудиж він гадає дістатися тою сходоватою дорогою, такою стрімкою, що жовніри не можуть іти нею? І постава їздця циркова. Він наче виступає в театральному представленні. Тай лице не каже нічого. До того ще ліве рамя фальшиво намальоване; воно занадто високо приросле. І ноги за довгі. Бож Наполеон був багато менший та і грубший.

Хто таке говорив би, то оцінював би занадто гостро. Само собою, в таких замітках є дещо вправди. Але малярeви не ходило про правду. Він хотів пробудити деякі враження, передовсім: непобідимости й величавости. Наполеона слід би величати як непобідимого переможника, якого приказів слухає світ, який кождому приписує закони неначе старинний імператор. З початку хотів маляр намалювати Наполеона, як стоїть на полю бою зі шпадою в руці. Одначе Наполеон бажав, щоби Давід малював його на баскому кони, але зовсім спокійного. „Шпадою вже не виграється битви". Хотів сказати, що битви виграються головою, ясно обдуманими засобами, геніяльним використанням хвилі, енергією, дисципліною й одушевленням війск, себто умовими й моральними силами. І ними виключно кермується державою. А те, що декому на образі здавалобися може театральним, позою, або патетичним чи реторичним стилем, иншими словами неправдивим і штучним, то воно саме мало висловлювати величність і силу полководця, його повну сили володарську особовість, цісарськість.

Тому все инше так усунене в глибину: гори, що майже зникають у хмарах, остання людська оселя правобіч у глибині, жовніри, що з трудом витягають гармати крутими дорогами. Що вояки такі маленькі, сам Наполеон сміявся з того. Казав, що вони саме такі за великі, як підкови його коня і легко можна би їх роздавити. Та воно саме було наміром маляра, щоби його герой так дуже високо знімався понад усіх людий*). Його можна порівняти хіба з дуже великими полководцями, з Ганібалом і Карлом Великим. Але й їх слава бліде перед його славою. Ось їх написи вже більше або менше звітріли, а імя Бонапарте вилите свіжо на скелях вічности.

Скажете: Ті написи також дуже без смаку. Годі мати щонебудь проти того, що маляр поставив соромно своє імення на ремені упряжі. Але написи по середині скелі гір, як же то? Тай хтож міг би викувати імення Бонапарте вже тоді, коли він щойно переїздив туди?

То менше варте. Бо ось, коли б то був памятник, а на ньому імя предетаменого й инші історичні спомини, то се зовсім не впадало би в очи. Той образ має бути також памятником. Він і є подібний на старинну горорізьбу, на якій також на пласкому фоні виступає лише головна особа. Статуї їздців старинних часів і ренесансу (часів відродження), з Риму і Фльоренциї, були взірцем для маляра. Давід був думки, що античний спосіб виведення ліній у всякому мистецтві перетріває віки. І Давідові сучасники жили античними поняттями. Франція часів революції почувався старинним Римлянином; над усе цінили чесноти старинних народів. Старинні герої були на устах усіх. Коли Наполеон хоче дати портретуватися, думає про Олександра й Апелеса, а бородавочка на носі, яку він має на думці, дала — як звісно — привівше дідови Ціцерона. Сам Давід студіював пять літ у Римі. І майже всі його великі твори представляють сцени зі старинних часів, прим. пірвання Сабінок, смерть Сократа, присягу трох Горацієв, його готові вмерти за свою батьківщину. І Давід пробував свої теми представити також у старинному дусі, навіть тоді, коли брав їх із безпосередньої сучасности, прим. смерть Марата. Поміщення в нутрі грецько-римське, обстанова, знаряддя, одяги мальовані на зразках знахідок у Геркулянумі і Помпеях, навіть фігури побудовані на взірець старинних статуй. Закладки (фалди) Наполеонового плаща змальовані на старинний спосіб, а тому що одяг тісно пристає, видно лінії тіла. Стрункі, гнучке тіло й широко розпяті ноги (що може кому здавалобися неестетичним), то просто наслідування бельведерського Апольона: того вимагав героїчний стиль. Усе те в тодішньому мистецтві було протиділанням рококови. Відтить за те рококо як солодкаве, дворське й шляхотське мистецтво. Втілення політичного ідеалу добачували в вільних старинних державах; відновлення античного мистецтва мало також ділати політично й виховно. Давід був палкий революціонер, він був Якобінець, член, а якийсь час президент конвенту, він також належав до тих, що судили Людвика XVI на смерть. Тому теж його мистецтво хоче ділати революційно. Що правда, не він перший зачав наслідувати античні мистецтво, але перепровадив його у Франції і розвинув до повного розцвіту.

Щож спільного має з революцією обожанне античної краси? В Франції напевно має і то дуже багато. Також у Німеччині поворот до клясичних форм уважали освободженням. Само собою, головно в мистецтві. Цілий той напрямок у Німеччині започаткував убогий, гноблений син шевця Вінкельман. Людий сих звали клясицистами, бо клясичне мистецтво було для них недосяжним ідеалом краси. Гете був також того погляду. Майже всі його твори пройняті клясичним духом, прим. „Тассо", „Іфігенія", „Герман і Доротея". Він також хоче наслідувати старинних поетів. Коли Гертруда в Шіллеровім „Вільгельмі Телі" каже:

„Зносити треба, що дарить нам [небо,
Та кривди щире серце не знесе"
або зараз опісля:
„Останній вибір і найслабший [має:
Звільнить мене із сього моста [смок",

то сі благородні, чужі в звичайній мові слова, не є нічим иншим, як героїчним стилем, зовсім так само, як на тому образі представлений Наполеон як старинний імператор. Саме те є мистецький спосіб вислову, що підноситься понад буденщину. Та саме тому містить у собі найвисшу правду.

Образ цей чисто французький. Щось чванькуватого є в французькім національним характері. Але є в ньому і величне, бистроумне. То правда, що Наполеон зображений як античний герой. Вираз людського, що надає найбільше ваги портретови, замало тут представлено. Алеж бо герой має в собі щось надлюдського, а енергійне лице з неумолимими очима й ніжними, ціпко стуленими устами, трохи закостенілий вираз гострих рисів має вказувати саме на щось мармурного, крицевого. В характері Наполеона є страшно мало ніжности і людяности. І маляр не мав причини зобразити такого чоловіка чину чутливим або мягким. Але що Давід умів і так малювати, доказав богатьома гарними портретами, а саме портретами жінок, прим. милої мадам Рекаміє.

Наполеон не був лише якимсь чужим звіром або потворою, що думає лише про воювання — як називали його, а був одним із найбільших людий історії, так само великий управитель, як і творець миру та вояк. Він бажав лише могутности Франції й великости та привернув назад своїй батьківщині провідне місце в Европі. Та він уляг у гігантичній боротьбі проти Англії. Боротьба виповняла його життє. Уляг, бо не доцінював ідеальних сил підбитих народів. Але як инакше уложилася була би історія 19-го століття, колиб Наполеон був зміг побороти Англію економічно й війсково! Що Наполеон був великий чоловік, бачимо й з того, що його, хоч ворога Німеччини, прославляли такі Німці, як Гайне (вірш „Три гренадіери"*) або Гавф в оповіданню „Портрет цісаря". В оповіданню тому портрет Наполеона промощує дорогу до примирення й навертає чоловіка, що ненавидів Наполеона. А вони пригадує собі, що той офіцір уратував був його з рук плюндруючих жовнірів.

А що образ виглядає такий занадто французький, чванькуватий та занадто неправдивий, то вже стиль тих часів, що правда з французьким відпечатком. І само собою що французьке мистецтво коло 1800-го року наслідком невільничого оперття на античність утратило не мало з внутрішнього духового життя, яким визначалося давнійше, а пізнійше здобуло з н о в у. Нині для нас воно вже за холодне. З Давідових творів цінимо менше деревляно-помпастичне зображене античне життє та його великанські образи з безлічю людий для звеличання цісаря, як пр.: „Коронація", „Поділ вірлів" і т. д., хоч у свій час світ одушевлявся ними. За те більше цінимо родинні Давідові портрети: тут дав він спонуку всьому мистецтву 19-го століття. Отсей портрет Наполеона стоїть по середині. Він само собою мальований ще з занадто великим вираженням й розсудком, ще занадто багато в ньому наслідування старинного ідеалу. З другого боку пробиває собі шлях уже й природа. Наполеон був за великий, щоб його портрет закостенів у античних формах і щоби міг бути манекіном. Відчуваємо, що представлений на образі могутній чоловік, та що малював його великий маляр. Великий? Так, поміж малярами того часу Давід був першим. Уже в часах революції кождий Давідів образ був для Парижа подією. Давід уходив за папу мистецтва. Він продумував і проводив великим революційним святам, розвязав давну академію, впорядкував музеї й обсаджував становища директорів, проектував костюми того часу, однострої, обстанову, все в клясичному стилю, стилю Емпір, як його звали тоді. Оснував школу, з якої вийшли дуже знатні малярі. З революціонера стався надворний маляр Наполеонів і прославитель цісарства. Але Давід зістався вірний давньому ідеалови.

Після упадку цісаря прогнали його з Франції і він усунувся до Брісели. Як дуже поважали Давіда, бачимо з того, що Фридрих Вільгельм III старався дуже стягнути його до Берліна. Там хотів зробити Давіда директором усіх інституцій мистецтва. Але Давід відмовився, бо занадто почувався Французом, хоч Олександер Гумбольдт із припорученя короля писав йому найпідхлібнійші листи та хоч задля того брат короля особисто відвідав Давіда в Бріселі.

Переклав Мих. Лотоцький.

*) Подібно зображений гетьман Богдан Хмельницький на сучасній йому малюнку. Хмельницький стоїть, а під ним ціла Україна поділена на полки (себто теперішні губернії), а дрібонькі козаки.

*) Є український переклад і переспів В. Пачовського п. з. „Три стрільці".

ВІД КОМІТЕТУ БУДОВИ НАРОДНОГО ДОМУ „СВОЯ ХАТА" В ДЕНИСОВІ.

„Конець діло хвалить", каже пословиця. Так і ми теж хотіли здати звіт з будови „Своєї Хати" аж тоді, як звершимо дімо, але змушені до сього нашими односельчанами з Америки подаємо до публичного відома слідує:

Воєнна хуртовина змела з лиця землі всі публичні будинки в нашому селі: „Читальня", „Сокіл", „Школа" і будинок місцевої кооперативи „Спілкова торговля" згоріли ще в серпні 1914 р., враз із 118 господарствами.

З бігом воєнних подій неможливою була відбудова. Але як лиш трохи притихло, призадумались громадяне Денисова над відбудовою села.

Спершу покладано надію на Експозитури і Бюра відбудови. Сотки подань увійшли безуспішно. Врешті звернулися люде до власної енергії і відбудова села пішла вперед. Одні другим помагали як змога.

Дальше оглянулись ми, що без приміщення для наших культурних установ не піде ніяка робота в селі.

Сама собою виринула думка будови Народного Дому.

Зійшлися на нараду виділи: Просвіти, Кооперативи, Сокола і Т-ва охорони дітий і вибрали комітет, який взявся до підготовляючої праці. Скликані в тій цілі збори однодушно заявилися за будовою Народного Дому, якому дано назву „Своя Хата".

Комітет занявся збиранням деклярацій між місцевими громадянами, а надто вислав до односельчан в Америці 86 відозв, в яких представлено повоєнне знищення села і взивано до жертв на будову „Своєї Хати".

З 1. VI. 1924 розпочато будову, але вже 17. VI. с. р. по страшнім градобиттю стало ясним, що ніхто з господарів не всилі буде в осени зложити здеклярованої жертви і тому покищо приписано будову театральної салі, а переведено лише будову одної половини „Своєї Хати", числячи на видатну поміч братів з Америки.

Виготовлений конц. будівничим п. Фаленднишем плян, предвиджував около 10,000 дол. коштів, вчисляючи всі робітників і підводи.

Завдяки сему, що підводи, як також частину робітника дістали ми даром, виведено половину будівлі „Своя Хата" коштом 4,000 долярів.

Закрасувався серед села поверховий будинок. В пивницях є місце на молочарню, парню і пекарню.

В партері міститься: торговля, канцелярія і магазин кооперативи і читальня, а на поверсі три просторі салі для Захоронки. Партер вже докінчується.

Пивниці і поверх далеко не скінчені. Нема навіть за що вивести сходи на поверх, щоби в котрій зі саль тимчасово давати представлення.

Під властиву театральну салю о просторі 8 м. × 15 м. виведено лиш частину фундаментів.

Дальшу працю припинено з браку фондів.

Дотепер зібрано на будову „Своєї Хати" всего 672 дол., а дотеперішну будову переведено завдяки місцевій кооперативі, яка вложила в будинок весь свій оборотовий капітал, а також завдяки поодиноким громадянам, що попідписували векслі на визначеній квоти.

На 86 відозв висланих комітетом до Америки відізвалося лиш невелике число родин наших емігрантів. Дотепер дістали ми з Америки 59.9 долярів канадийских і 177.25 американських, вчисляючи в се кошта пересилки грошей.

З подякою згадуємо імена всіх жертводавців, а в першій мірі тих, що занялися збиранням і висилкою жертв на твердиню Просвіти в рідному селі.